

аспекті змісту – уніфікація змісту навчальних предметів та змісту підручників; рух від використання одного підручника до використання комплектів навчальних матеріалів; трансформація концепту підручника від книги, яка відображає знання з навчального предмета до підручника, який містить ключові ідеї, теми, спонукає до самонавчання; зростання кількості електронних підручників.

Однією з ключових тенденцій визначено також тенденцію застосування відкритих підручників. Відкритим названо підручник, який отримав ліцензію відкритих авторських прав і знаходиться у вільному он-лайн доступі для користування широкою аудиторією зацікавлених осіб – учнями, вчителями та ін. Ліцензією, яка застосовується для ліцензування таких підручників, є Creative Commons License. Вона гарантує зберігання за автором авторського права, надаючи, водночас, дозвіл на копіювання, розповсюдження й використання (в інший спосіб) тексту підручника в некомерційних цілях.

Відкритий підручник може мати друкований, електронний чи аудіо формат. До переваг такого підручника відносять, передусім, можливість заощадження коштів – за даними Open Textbook Alliance кожен відкритий підручник у США має потенціал до заощадження учням до 30 доларів. Не менш цінним розглядається можливість адаптації змісту підручника до конкретних потреб класу/учня та/або вимог стандарту/навчальних програм. Відкритий підручник сприяє творчості вчителів, які стають його дописувачами; окрім того, відбувається збагачення підручника місцевими реаліями. Доведено, що учні є більш мотивовані до навчання, якщо знають, що деякі тексти до підручника написані їхніми вчителями.

Підкреслено, що відкриті підручники є складовою всесвітнього руху за відкриті освітні ресурси та відкриту освіту. Вперше на важливості відкритого доступу до освітніх ресурсів та відкритої освіти було наголошено у Кейптаунській декларації відкритої освіти (2007) – відкриті освітні ресурси та відкрита освіта, охоплюючи відкриті технології, сприяють спільному навчанню, відкритому обміну навчальними практиками, використанню нових технологій оцінювання й акредитації. У Паризькій Декларації про відкриті освітні ресурси (2012) підкреслюється необхідність інтенсифікувати рух у напрямі реалізації ідеї відкритості в освіті.

Отже, тенденція до застосування відкритих підручників набуває поширення в країнах зарубіжжя. На сьогодні відкриті підручники вважаються не менш ефективними, ніж традиційні, але в умовах цифрової революції та концепту рівного доступу до освіти вони, вочевидь, мають великі перспективи.

КОМПЕТЕНТНІСНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В ЛЦЕЇ (АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Малієнко Ю. Б.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

На початку ХХІ ст. пріоритетним напрямом розвитку української школи стає компетенізація освіти, а показниками її реалізації – предметні компетентності, зокрема історична. Невід’ємний компонент останньої – аксіологічний складник – динамічний набір цінностей, ставлень, досвіду, суджень учнів, сформованих у процесі навчання історії.

Актуальність аксіологічних вимірів пояснюється необхідністю формувати в учнів особисте ставлення до подій і явищ суспільного життя, досвід емоційно-оцінної діяльності, здатність визначати власну активну життєву позицію, робити свідомий вибір; давати оцінку способам подолання соціальних, світоглядних та міждержавних конфліктів, визначаючи позитивні і негативні наслідки [1, с. 3-4]. Зміст обох шкільних курсів історії має чималий компетентнісно аксіологічний потенціал. У цьому дослідженні зупинимося лише на історії України, оскільки її зміст формує в старшокласників такі важливі для нашої держави цінності, як права людини та їх захист; консолідація української нації; державотворення, євроінтеграція, громадянське суспільство та ін. Водночас дослідження випускниками

радянського тоталітарного режиму в Україні (масові репресій, Голодомор, депортації тощо), негативних рис сучасного українського суспільства (тіньова економіка, корупція, олігархічна система та ін.) формуватиме в старшокласників розуміння цінності людського життя, необхідності розвитку критичного мислення, пошуку шляхів оптимального розв'язання нагальних проблем.

Компетентнісні вимоги до змісту історії в ліцеї реалізуються насамперед у програмах. Аналіз оновлених програм засвідчив наявність аксіологічного аспекту в кожній їх частині. Зокрема, у меті історичної освіти в старшій школі підкреслена необхідність спонукати учнів до усвідомлення національного інтересу, захисту суверенітету України, територіальної цілісності своєї держави в умовах реальних військово-політичних, інформаційних та інших викликів; долучення старшокласників до духовних і культурних надбань і цінностей, історико-культурних традицій українського й інших народів; сприяння формуванню політичної та правової культури, громадянської самосвідомості, пошани до державної символіки України в гармонійному поєднанні із національними та загальнолюдськими цінностями [2, с. 10-11].

Важливо, що ціннісний аспект нових програм має дієвий, поступальний характер, і це сприятиме розвитку аксіологічного складника предметної історичної компетентності. В його змісті виокремлюються два основних взаємопов'язаних вектори: когнітивний та діяльнісний. Знансвий передбачає з-поміж іншого розуміння учнями причин, сутності, особливостей боротьби за українську державність, державотворчих процесів в Україні; значущості розвитку української культури, творчого доробку українських митців для національної і світової культури; природи комуністичного тоталітарного режиму в Україні; різниці між художньо-стилістичними особливостями творів, написаних, зокрема, митцями Розстріляного відродження, шістдесятниками й апологетами соціалістичного реалізму.

Діяльнісний вектор аксіологічного складника окреслює наступні вимоги до старшокласників: висловлювати аргументовані судження про результати Української революції 1917–1921 рр., про долю України в роки Першої і Другої світових війн; щодо перебігу державотворчих процесів, трансформації методів зміцнення тоталітарного режиму, становлення незалежної України; давати аргументовану оцінку причинам, наслідкам, особливостям, основним тенденціям та протиріччям боротьби за українську державність, розвитку культури у різні періоди ХХ – початку ХХІ ст.; на основі аналізу документів висловлювати аргументоване судження щодо життєдіяльності видатних українських діячів, пересічних громадян, різних верств українського населення; обстоювати правову оцінку Голодомору як геноциду, агресивній політиці Росії щодо України.

Аксіологічний ракурс компетентнісної історичної освіти в старшій школі дає змогу гармонізувати навчально-виховні процеси, оскільки когнітивний фактор – здобуття знань про епоху ХХ – початку ХХІ ст., про становлення загальних цінностей у цей період тісно взаємодіє з виховним – залученням старшокласників до розуміння цінностей і перетворенням їх на власні переконання.

Література.

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [електронний ресурс] – Режим доступу: [http://mon.gov.ua/content/Освіта/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/Освіта/post-derzh-stan-(1).pdf)
2. Історія України. Всесвітня історія 10–11 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/novi-navchalni-programi>

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ У ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКАХ З БІОЛОГІЇ

Матяш Н. Ю.,

кандидат педагогічних наук,

провідний науковий співробітник відділу біологічної,

хімічної і фізичної освіти,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна